

คู่มือการดำเนินคดีปกครอง

(กรณีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมเป็นคู่กรณี)

กลุ่มนิติกรรมและสัญญา กองกฎหมาย

กรมการขนส่งทางราง

มีนาคม ๒๕๖๙

คู่มือการปฏิบัติงาน การตรวจร่างสัญญา

กลุ่มนิติกรรมและสัญญา กองกฎหมาย
กรมการขนส่งทางราง

คำนำ

คู่มือนี้จัดทำขึ้น เพื่อให้เป็นความรู้และแนวทางเกี่ยวกับการดำเนินคดีปกครอง (กรณีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมการขนส่งทางรางเป็นคู่กรณี) ซึ่งสอดคล้องตามหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๓ กำหนด โดยรวบรวมขั้นตอนและวิธีการดำเนินคดีปกครอง เพื่อให้งานคดีปกครองมีความชัดเจน และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลุ่มนิติกรรมและสัญญา กองกฎหมาย กรมการขนส่งทางราง มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจพิจารณาและความเห็นเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญาที่เกี่ยวข้องกับกรม ให้ความเห็นร่างกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของกรม ให้คำปรึกษา เสนอแนะ สนับสนุนทางวิชาการและวิธีปฏิบัติงาน ตลอดจนดำเนินงานด้านคดีปกครองด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการของกระบวนการคดีปกครองเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อหน่วยงาน

กองกฎหมายหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนภารกิจของหน่วยงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงานและประชาชนต่อไป

กลุ่มนิติกรรมและสัญญา กองกฎหมาย
กรมการขนส่งทางราง
มีนาคม ๒๕๖๘

สารบัญ

	หน้า
วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือการดำเนินคดีปกครอง	๑
ขอบเขตของคู่มือการดำเนินคดีปกครอง	๑
คำจำกัดความ	๑
คดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครองและการดำเนินคดีปกครอง	๒
๑. ลักษณะคดีปกครอง	๒
๒. ประเภทคดีปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง	๒
๓. โครงสร้างของศาลปกครอง	๓
๔. เงื่อนไขการฟ้องคดี	๓
วิธีขั้นตอนการปฏิบัติงาน	๖
๑. กรณีการฟ้องคดี	๖
๒. กรณีกรมการขนส่งทางราง/เจ้าหน้าที่ในสังกัดกรม ถูกฟ้องคดี	๖
ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน	๑๓
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีปกครอง	๑๔

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้เป็นคู่มือในการดำเนินคดีปกครอง เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้นิติกรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีปกครองสามารถมองเห็นภาพรวมของการดำเนินคดีปกครองของส่วนราชการ ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ในคดีปกครอง ทั้งก่อนฟ้องคดีและระหว่างการดำเนินการ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยถูกต้องตามกระบวนการพิจารณาของกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รักษาผลประโยชน์ของทางราชการ และสร้างผลลัพธ์ให้กระบวนการปฏิบัติงานสอดคล้องกับขั้นตอนตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ช้อบบังคับ หลักเกณฑ์ วิธีการและหนังสือเวียนที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขต

ใช้เป็นคู่มือมาตรฐานสำหรับการปฏิบัติงานด้านการดำเนินคดีปกครอง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้เห็นกระบวนการในการปฏิบัติงานทั้งหมดในการดำเนินคดีปกครอง ทั้งนี้ ผู้จัดทำได้รวบรวมขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินงานคดีปกครองตามหลักเกณฑ์ที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๒ และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.๒๕๔๓ กำหนดเป็นหลักในการจัดทำคู่มือขึ้น เพื่อเสริมสร้างความรู้และเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีปกครองต่อไป

คำจำกัดความ

คดีปกครอง หมายความว่า คดีพิพาทที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง ซึ่งกรมการขนส่งทางราง อธิบดีกรมการขนส่งทางราง หรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมการขนส่งทางรางเป็นคู่กรณี ไม่ว่าจะเป็นผู้ฟ้องคดี หรือผู้ถูกฟ้องคดีก็ตาม

คำฟ้อง หมายความว่า การเสนอข้อหาต่อศาลปกครองชั้นต้น ไม่ว่าจะได้เสนอในขณะที่เริ่มคดีโดยคำฟ้อง หรือคำร้องขอ หรือเสนอในภายหลังโดยคำฟ้องเพิ่มเติม หรือแก้ไข หรือฟ้องแย้ง หรือโดยสอดเข้ามาในคดีไม่ว่าด้วยความสมัครใจ หรือถูกบังคับ หรือมีคำขอให้พิจารณาคดีใหม่

ว่าต่าง/แก้ต่างคดี หมายความว่า การดำเนินคดีปกครองตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จกระบวนการให้แก่หน่วยงานและ/หรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดที่เป็นผู้ฟ้องคดีหรือเป็นผู้ถูกฟ้องคดี (กรณีที่ไม่ได้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการ) โดยศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ สรุปข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ตลอดจนแนวทางในการต่อสู้คดี รวมทั้งจัดทำคำให้การ คำให้การเพิ่มเติม คำคัดค้านคำให้การ คำชี้แจง ฯลฯ แล้วมีความเห็นเสนอต่อผู้บังคับบัญชาพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อยื่นต่อศาลปกครอง

คดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครองและการดำเนินคดีปกครอง

๑. ลักษณะคดีปกครอง

คดีปกครอง คือ คดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง

๒. ประเภทคดีปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ ประกอบ มาตรา ๙

ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาในเรื่องดังต่อไปนี้

๑. คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎ คำสั่งหรือการกระทำอื่นใดเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจ หรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือมีลักษณะเป็นการสร้างขั้นตอนโดยไม่จำเป็น หรือสร้างภาระให้เกิดกับประชาชนเกินสมควร หรือเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

๒. คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ หรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

๓. คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิด หรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย หรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือคำสั่งอื่น หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร

๔. คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

๕. คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับให้บุคคลต้องกระทำหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด

๖. คดีพิพาทเกี่ยวกับเรื่องที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง

ทั้งนี้ เรื่องดังต่อไปนี้ไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ประกอบด้วย

๑. คดีเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร

๒. การดำเนินการของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

๓. คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลแรงงาน ศาลภาษีอากร ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลล้มละลาย หรือศาลชำนาญพิเศษอื่น

๓. โครงสร้างของศาลปกครอง

ศาลปกครองแบ่งออกเป็น ๒ ชั้น คือ

๑. ศาลปกครองชั้นต้น มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด (มาตรา ๑๐)

๒. ศาลปกครองสูงสุด มีอำนาจพิจารณาพิพากษา ดังนี้ (มาตรา ๑๑)

๒.๑ คดีพิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทตามที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดประกาศกำหนด

๒.๒ คดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกา หรือกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรี หรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

๒.๓ คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลปกครองสูงสุด

๒.๔ คดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น

๔. เงื่อนไขการฟ้องคดี

๔.๑ ผู้ที่ประสงค์จะยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองจะต้องพิจารณาเงื่อนไขการฟ้องคดีปกครองก่อนมายื่นคำฟ้อง ดังนี้

๑) ต้องเป็นผู้เดือดร้อนเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องจากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง กล่าวคือในคดีที่ฟ้องเพิกถอนกฎหรือคำสั่ง หรือคดีละเลยล่าช้าตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) และ (๒) ใช้หลักผู้เสียหายอย่างกว้าง คือเพียงได้รับความกระทบกระเทือนจากการกระทำนั้น ส่วนคดีละเมิด หรือคดีสัญญาทางปกครองตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) และ (๔) ใช้หลักผู้เสียหายอย่างแคบ คือต้องเป็นคู่สัญญาหรือผู้ถูกระทำละเมิดโดยตรง สำหรับคดีสัญญา นอกจากเป็นคู่สัญญาแล้วยังต้องถูกโต้แย้งสิทธิแล้วเท่านั้น (มาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง)

๒) หากเป็นคดีที่มีกฎหมายกำหนดให้ดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครอง ผู้ประสงค์จะยื่นฟ้องคดีจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อน เช่น กรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ผู้ประสงค์จะฟ้องคดีจะต้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นก่อนภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด เมื่อเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการได้วินิจฉัยอุทธรณ์หรือไม่ได้วินิจฉัยอุทธรณ์ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือภายในเวลาอันสมควร ผู้ประสงค์จะฟ้องคดีจึงมีสิทธินำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองได้ กรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองแต่ผู้ประสงค์จะฟ้องคดีไม่ได้อุทธรณ์คำสั่ง หรืออุทธรณ์คำสั่งแล้วแต่ยังไม่ทราบผลการพิจารณาและยังอยู่ในระยะเวลาการพิจารณาอุทธรณ์ แต่ผู้ประสงค์จะฟ้องคดีกลับปรับนำคดีมาฟ้องศาล ศาลปกครองจะมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องนั้นไว้พิจารณา (มาตรา ๔๒ วรรคสอง)

๓) ในส่วนคำขอบังคับหรือคำขอท้ายคำฟ้อง ต้องเป็นข้อความแสดงความต้องการของผู้ฟ้องคดีว่าประสงค์ให้ศาลปกครองพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งอย่างไรเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายที่ได้รับ ซึ่งคำขอนั้นต้องเป็นคำขอที่ศาลปกครองมีอำนาจสั่งให้ได้ตามกำหนดไว้ในมาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒

๔) ผู้ฟ้องคดีต้องมีความสามารถตามกฎหมาย โดยต้องไม่เป็นบุคคลผู้ไร้ความสามารถ (ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ) ซึ่งหากจะฟ้องคดีจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยกเว้นกรณีผู้เยาว์ที่อายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี จะฟ้องคดีด้วยตนเองได้ต่อเมื่อศาลอนุญาต (ข้อ ๒๕ - ๒๗ แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๓)

๔.๒ ต้องฟ้องภายในกำหนดระยะเวลาของแต่ละประเภทคดี

๑) กรณีที่ฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนกฎหรือคำสั่งทางปกครองต้องฟ้องภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี (มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑)) หรือนับแต่วันที่พ้นกำหนด ๙๐ วัน นับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีมีหนังสือร้องขอต่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและไม่ได้รับหนังสือชี้แจงจากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ดังกล่าว หรือได้รับแต่เป็นคำชี้แจงที่เห็นว่าไม่มีเหตุผล (มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๒)) ทั้งนี้ เว้นแต่ มีบทกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (มาตรา ๔๙)

๒) คดีเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓)) ต้องฟ้องภายใน ๑ ปี (มาตรา ๕๑)

๓) คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง (มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๔)) ต้องยื่นฟ้องภายใน ๕ ปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี นับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดี (มาตรา ๕๑)

๔) หากเป็นคดีเกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะหรือสถานะของบุคคลจะยื่นฟ้องเมื่อใดก็ได้ และในบางกรณี ถ้าคู่กรณีมีคำขอหรือศาลปกครองเห็นเองว่า คดีที่ยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการฟ้องคดีแล้วนั้น จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่น ศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาก็ได้ (มาตรา ๕๒)

สำหรับการนับระยะเวลานั้นต้องนับตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๙๓/๓ วรรคสอง กล่าวคือ ไม่นับวันแรกแห่งระยะเวลารวมเข้าด้วย

๔.๓ ต้องจัดทำคำฟ้องโดยมีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด โดยจะพิมพ์หรือเขียนด้วยลายมือก็ได้ แต่จะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ (มาตรา ๔๕)

- ชื่อและที่อยู่ผู้ฟ้องคดี โดยจะต้องระบุชื่อและที่อยู่ให้ชัดเจนและเป็นที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เพื่อประโยชน์ในการนัดหมายหรือส่งเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดี

- ชื่อหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ประสงค์จะฟ้อง

- การกระทำอันเป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีซึ่งทำให้เดือดร้อนหรือเสียหาย

- คำขอว่าประสงค์ให้ศาลปกครองสั่งหรือพิพากษาอย่างไรเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหาย และต้องเป็นเรื่องที่ศาลมีอำนาจกำหนดค่าบังคับได้

- ลายมือชื่อของผู้ฟ้องคดี

๔.๔ การมอบอำนาจให้ดำเนินคดีแทน

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลปกครองนั้น คู่กรณีไม่จำเป็นต้องดำเนินการด้วยตนเอง โดยที่มาตรา ๔๕ วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติว่า ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา คู่กรณีจะดำเนินการทั้งปวงด้วยตนเองหรือจะมอบอำนาจให้ทนายความหรือบุคคลอื่นซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อ ๒๐ แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยองค์คณะการจ่ายสำนวน การโอนคดี การปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการในคดีปกครอง การคัดค้านตุลาการศาลปกครอง การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคดีปกครองและการมอบอำนาจให้ดำเนินคดีปกครองแทน พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งได้กำหนดในเรื่องนี้ว่า คู่กรณีในคดีปกครองอาจมอบอำนาจให้ทนายความหรือบุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วและมีความรู้ความสามารถที่อาจดำเนินการแทนผู้มอบอำนาจได้ ฟ้องคดีหรือดำเนินคดีปกครองแทนคู่กรณีได้ แต่ในส่วนของกรมการขนส่งทางรางซึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองฟ้องคดีปกครอง ได้มอบอำนาจให้พนักงานอัยการฟ้องคดีหรือดำเนินคดีปกครองแทนได้ หรือในกรณีเร่งด่วนอาจมอบอำนาจให้ข้าราชการพนักงานหรือลูกจ้าง แล้วแต่กรณี ของหน่วยงานทางปกครองนั้น หรือของหน่วยงานทางปกครองที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นสังกัดอยู่

๔.๕ วิธีการยื่นคำฟ้อง

ให้ยื่นคำฟ้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลปกครองหรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ โดยให้ถือว่าวันที่ส่งคำฟ้องแก่เจ้าพนักงานไปรษณีย์เป็นวันที่ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครอง (มาตรา ๔๖)

๔.๖ ต้องมีการเสียค่าธรรมเนียมศาลโดยครบถ้วน

โดยหลักแล้ว การฟ้องคดีปกครองไม่จำเป็นต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล เว้นแต่เป็นการฟ้องคดีขอให้ศาลสั่งให้ใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันสืบเนื่องมาจากคดีพิพาทเกี่ยวกับการทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๓) , (๔) ซึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามทุนทรัพย์ในอัตราตามที่ระบุไว้ในตาราง ๑ ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง สำหรับคดีที่มีคำขอปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ ตามมาตรา ๔๕ วรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวคือ ทุนทรัพย์ไม่เกินห้าสิบล้านบาท เสียค่าธรรมเนียมศาลในอัตรา ร้อยละสอง แต่ไม่เกินสองแสนบาท ทุนทรัพย์ส่วนที่เกินห้าสิบล้านบาท เสียค่าธรรมเนียมศาลในอัตราร้อยละศูนย์จุดหนึ่ง ในการคิดคำนวณทุนทรัพย์ ถ้าทุนทรัพย์ไม่ถึงหนึ่งหนึ่งร้อยบาทให้นับเป็นหนึ่งร้อยบาท ถ้าต่ำกว่าห้าสิบล้านบาทให้ปัดทิ้ง โดยชำระเป็นเงินสดหรือเป็นเช็ค เซียร์เช็ค ตั๋วแลกเงินธนาคาร หรือตราพดัตธนาคาร โดยส่งจ่ายในนาม “เงินค่าธรรมเนียมและเงินค่าปรับของสำนักงานศาลปกครอง.....” (ระบุชื่อสำนักงานศาลปกครองที่ไปยื่นคำฟ้อง) ทั้งนี้ ศาลปกครองมีอำนาจในการพิจารณายกเว้นค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือเฉพาะบางส่วนได้

๔.๗ ฟ้องต่อศาลปกครองที่มีเขตอำนาจ

การฟ้องคดีปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นนั้นกฎหมายกำหนดให้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นที่ผู้ฟ้องคดีมีภูมิลำเนา หรือ ที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลปกครองชั้นต้น จึงเป็นการให้สิทธิแก่ผู้ฟ้องคดีที่จะเลือกยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นศาลหนึ่งศาลใดดังกล่าวได้ (มาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง)

๔.๘ พึงระวังเรื่องฟ้องต้องห้ามตามกฎหมาย

ต้องระวังมิให้การฟ้องคดี เป็นการฟ้องซ้ำ ฟ้องซ้อน และการดำเนินกระบวนการพิจารณาซ้ำ

วิธีขั้นตอนการปฏิบัติงาน

๑. กรณีการฟ้องคดี

เมื่อมีข้อพิพาทในคดีปกครองระหว่างเอกชนกับหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน จำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลฟ้องคดีต่อศาลปกครอง และผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้นิติกรคนใดเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนแล้ว นิติกรผู้นั้นจะต้องพิจารณาเบื้องต้นโดยตรวจสอบมูลเหตุแห่งการฟ้องคดี ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการฟ้องคดี เขตอำนาจศาล ตลอดจนพิจารณาว่าเป็นกรณีที่จะต้องเสนอผู้บังคับบัญชา มอบหมายให้สำนักงานคดีปกครอง สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นผู้ดำเนินคดีปกครองแทนหน่วยงานหรือไม่ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังที่กล่าวไว้ข้างต้นเกี่ยวกับเงื่อนไขการฟ้องคดี

๒. กรณีกรมการขนส่งทางราง/เจ้าหน้าที่ในสังกัดกรม ถูกฟ้องคดี

เมื่อกรมการขนส่งทางรางหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดถูกบุคคลภายนอกฟ้องคดีปกครอง และผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้นิติกรคนใดเป็นผู้รับผิดชอบสำนวนแล้ว นิติกรผู้นั้นจะต้องศึกษา ตรวจสอบข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายตามคำฟ้อง มูลเหตุแห่งการฟ้องเป็นอย่างไร ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขการฟ้องคดี และเขตอำนาจศาลอย่างไร มีกองใดในสังกัดกรมการขนส่งทางรางเป็นเจ้าของเรื่อง/เกี่ยวข้องกับกรณีที่ถูกฟ้องโดยตรง เพื่อจะได้ขอความร่วมมือจากกองที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จัดทำคำชี้แจงข้อเท็จจริงตามที่ศาลปกครองมีคำสั่ง โดยในขั้นนี้ จะกล่าวถึงเฉพาะหลักเกณฑ์การพิจารณาในหัวข้อหลักๆ ที่ใช้ในการจัดทำคำให้การฟ้องแย้ง คำให้การเพิ่มเติม ดังนี้

๒.๑ การทำคำให้การและฟ้องแย้ง

๒.๑.๑ การตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น

๑) ตรวจสอบว่า กรมการขนส่งทางรางได้รับหมายเรียกคำสั่งให้ทำคำให้การและสำเนาคำฟ้องเมื่อใด เพื่อจะได้ทราบวาระระยะเวลา ๓๐ วันที่ศาลกำหนดให้ยื่นคำให้การตรงกับวันที่เท่าใด เพื่อจะได้วางแผนระยะเวลาในการดำเนินคดีว่าสามารถจะดำเนินการยื่นคำให้การทันตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดหรือไม่ หรือหากไม่สามารถดำเนินการให้ทันตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดเพราะต้องรอ คำชี้แจงและพยานหลักฐานจากกองที่เกี่ยวข้อง ผู้ถูกฟ้องคดีสามารถขยายระยะเวลาในการยื่นคำให้การออกไปได้อีก

๓๐ วัน เป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาอนุญาต ทั้งนี้ ตามข้อ ๖ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๓

๒) ตรวจสอบข้อเท็จจริง สรุปสาระสำคัญ มูลเหตุแห่งการฟ้องคดีพร้อมประเด็นข้อกล่าวอ้างของผู้ฟ้องคดี และพิจารณาสั่งการให้กองที่เกี่ยวข้องกับมูลเหตุแห่งการฟ้องคดี ดำเนินการชี้แจงจัดส่งให้สำนักกฎหมายภายใน ๑๕ วัน เพื่อประกอบการจัดทำคำทำให้การได้ครบถ้วน ถูกต้องทุกประเด็น ตามที่ผู้ฟ้องคดีกล่าวอ้าง ทันตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด โดยสำเนาเอกสารหลักฐานที่รับรองสำเนาถูกต้อง โดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจำนวน ๓ ชุด ก็เพื่อแนบเสนอศาลจำนวน ๑ ชุด ผู้ฟ้องคดี ๑ ชุด และนิติกรผู้รับผิดชอบสำนวนคดีเก็บไว้ ๑ ชุด

กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงมีความสำคัญมากในวิธีพิจารณาคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีปกครอง การแสวงหาข้อเท็จจริงนั้นเป็นหัวใจหลักที่จะพึงอำนวยความสะดวกที่นั่น นิติกรมีส่วนสำคัญที่จะต้องแสวงหาข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมูลเหตุแห่งการฟ้องคดีเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้จัดส่งให้ เพื่อนำมาประกอบการจัดทำคำให้การ ซึ่งความยุ่งยากและปัญหาอุปสรรคในการแสวงหาข้อเท็จจริงในบางครั้ง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับมูลเหตุแห่งการฟ้องคดีอาจส่งพยานหลักฐานไม่ครบถ้วน อาจเกิดจากระบบการจัดเก็บเอกสาร ทำให้เอกสารหลักฐานสูญหายและพยานเอกสารหลักฐานมาให้กองกฎหมายล่าช้า ทำให้มีระยะเวลาในการจัดทำคำให้การ คำให้การเพิ่มเติม ค่าแถลงน้อยลงเพราะการจัดทำคำให้การ คำให้การเพิ่มเติมจะต้องทำตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด และก่อนจะยื่นคำให้การต่อศาลได้ ต้องเสนอคำให้การต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับเหนือขึ้นไปจนถึงผู้มีอำนาจเพื่อพิจารณาการจัดทำคำให้การ คำให้การเพิ่มเติม ดังนั้น ต้องเสนอให้ผู้มีอำนาจพิจารณาคำให้การเพิ่มเติม ก่อนระยะเวลาที่ศาลกำหนดอย่างน้อย ๗ วัน หากมีการแก้ไขก็จะดำเนินการได้ทันก่อนครบกำหนดยื่นคำให้การตามที่ศาลกำหนด

ประเด็นปัญหาในการจัดทำคำให้การ ด้วยมูลเหตุแห่งคดีแต่ละเรื่องเป็นเรื่องใหม่ พยานเอกสารหลักฐานมีจำนวนมาก ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อกฎหมาย ข้อบังคับ คำสั่ง ระเบียบที่เกี่ยวข้องก็มีเป็นจำนวนมากและกฎหมาย ระเบียบที่กล่าวมาบ้างก็เป็นเรื่องใหม่ ก่อนดำเนินการจัดทำคำให้การต่อผู้คดีจะต้องศึกษามูลเหตุเรื่องนั้น ๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยศึกษาค้นคว้าตำราทางวิชาการ บทความทางวิชาการ คำวินิจฉัยหรือคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด เพื่อนำมาประกอบในการจัดทำคำให้การให้ครบถ้วนทุกประเด็น การโต้แย้งคำฟ้องของผู้ฟ้องคดีถือเป็นเรื่องที่สำคัญและมีความยุ่งยากซับซ้อน ประกอบกับการดำเนินคดีปกครองก็มีระยะเวลาที่จำกัดตามที่ศาลกำหนด ถ้าหากคู่กรณีดำเนินการไม่ทันตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดจนเป็นเหตุให้คดีขาดอายุความ ก็คือศาลจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ทำให้คู่กรณีฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายแพ้คดีได้ ถ้าเป็นหน่วยงานราชการถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็จะถูกตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงความรับผิดชอบทางละเมิด

๒.๑.๒ การจัดทำคำให้การ

การดำเนินการจัดทำคำให้การถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากที่สุดในกระบวนการดำเนินคดีปกครอง ซึ่งในการจัดทำคำให้การผู้ถูกฟ้องคดีต้องระบุให้ชัดแจ้งในคำให้การว่า ปฏิเสธหรือยอมรับข้อหาที่ปรากฏในคำฟ้องและคำขอท้ายฟ้องรวมทั้งเหตุแห่งการปฏิเสธหรือยอมรับเช่นนั้น ที่ผู้ฟ้องคดีได้กล่าวอ้าง ตามข้อ ๕๓ แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓

ในขั้นตอนการจัดทำคำให้การยื่นต่อศาล หากผู้ถูกฟ้องคดีมีประเด็นจะฟ้องผู้ฟ้องคดี ก็ให้ฟ้องแย้งมาในคำให้การด้วยก็ได้ แต่คำฟ้องแย้งต้องเกี่ยวกับฟ้องเดิมและเมื่อศาลสั่งรับคำฟ้องแย้งแล้ว คำฟ้องแย้งนั้นก็ถือเป็นคำฟ้องใหม่ตามข้อ ๔๔ แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งในกรณีนี้ผู้ฟ้องคดีจะทำคำให้การแก้ฟ้องแย้งนั้น และผู้ถูกฟ้องคดีจะต้องจัดทำคำให้การแก้ฟ้องแย้ง โดยที่ผู้ฟ้องคดีจะทำคำให้การแก้ฟ้องแย้งเพิ่มเติมต่อไป

จากที่กล่าวมาในขั้นตรวจสอบข้อเท็จจริง เมื่อได้ตรวจสอบหมายเรียกจากศาลปกครองที่สั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทำคำให้การแก้ฟ้อง ยื่นต่อศาลพร้อมสำเนาภายในระยะเวลา ๓๐ วันหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งระยะเวลาในการจัดทำคำให้การสามารถขอขยายได้ ในระหว่างรอคำชี้แจงข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน จากผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องศึกษาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ข้ออ้าง หรือข้อเถียง ตำราวิชาการ บทความวิชาการ ตลอดจนแนวของคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งประสานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่มูลเหตุแห่งการฟ้องคดี เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย ขั้นตอนการดำเนินการ ซึ่งจะได้เข้าใจเนื้อหาและเหตุที่นำมาฟ้องคดีได้อย่างละเอียดครบถ้วน เมื่อระยะเวลายื่นคำให้การใกล้ครบกำหนดตามคำสั่งศาลก็ควรทำบันทึกเสนอผู้มีอำนาจลงนามหนังสือถึงตุลาการศาลปกครอง...(ศาลที่รับคำฟ้อง) ขอขยายระยะเวลาในการจัดทำคำให้การออกไปตามระยะเวลาที่เห็นว่าเหมาะสม เช่น ๑๕ วัน , ๓๐ วัน ทั้งนี้ ตามข้อ ๖ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓

ต่อมา เมื่อได้รับหนังสือชี้แจงข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย พร้อมเอกสารหลักฐานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ก็ต้องศึกษาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย พร้อมเอกสารหลักฐานตามที่กองที่เกี่ยวข้องชี้แจงมาอีกครั้งหนึ่งว่าข้อเท็จจริงที่ชี้แจงมานั้นเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับที่ได้ศึกษาหรือไม่ หากไม่ตรงตามที่เข้าใจก็ต้องประสานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ เพื่อสอบถาม ทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในบางครั้งผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงอาจจะไม่ใช่ผู้ที่ได้รับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ ก็ได้ โดยการจัดทำคำให้การจะต้องรู้ว่าประเด็นหลักแห่งคดีที่ฟ้องนั้น คืออะไร

ในกรณีที่ตุลาการเจ้าของสำนวนมีคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทำคำให้การ ผู้ถูกฟ้องคดีจะต้องยื่นคำให้การเป็นหนังสือต่อศาลพร้อมส่งพยานหลักฐานตามที่ตุลาการเจ้าของสำนวนกำหนด โดยจัดทำสำเนาคำให้การและสำเนาพยานหลักฐานดังกล่าวที่รับรองถูกต้องหนึ่งชุดหรือตามจำนวนที่ตุลาการเจ้าของสำนวนกำหนดยื่นมาพร้อมกับคำให้การภายใน ๓๐ วันนับตั้งแต่วันที่ได้รับสำเนาคำฟ้องหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด (ซึ่งอาจสั้นหรือยาวกว่าสามสิบวันก็ได้แล้วแต่ศาลกำหนด) ทั้งนี้ ผู้ถูกฟ้องคดีต้องระบุโดยชัดแจ้ง

ในคำให้การว่าตนปฏิเสธหรือยอมรับข้อหาที่ปรากฏในคำฟ้องและคำขอท้ายฟ้องรวมทั้งเหตุแห่งการปฏิเสธหรือยอมรับเช่นนั้น โดยปฏิบัติตามข้อ ๔๓ แห่ง ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓

ผู้ถูกฟ้องคดีจะฟ้องแย้งมาในคำให้การก็ได้ แต่คำฟ้องแย้งนั้นต้องเกี่ยวกับคำฟ้องเดิม หากคำฟ้องแย้งและคำสั่งนั้นเป็นที่สุด ในกรณีที่คำฟ้องแย้งเกี่ยวกับคำฟ้องเดิมและตุลาการเจ้าของสำนวนสั่งรับคำฟ้องแย้งแล้ว คำฟ้องแย้งนั้นก็ถือเป็นคำฟ้องใหม่ (ข้อ ๔๔) ซึ่งในกรณีเช่นนั้นผู้ฟ้องคดีจะต้องทำคำให้การแก้คำฟ้องแย้งนั้น และผู้ถูกฟ้องคดีจะทำคำคัดค้านคำให้การแก้ฟ้องแย้งโดยผู้ฟ้องคดีจะทำคำให้การแก้ฟ้องแย้งเพิ่มเติมต่อไป

หากตุลาการเจ้าของสำนวนตรวจคำให้การแล้วเห็นว่า คำให้การของผู้ถูกฟ้องคดีไม่ครบถ้วนหรือไม่ชัดเจน ตุลาการเจ้าของสำนวนมีอำนาจสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีแก้ไขหรือจัดทำคำให้การส่งมาใหม่ก็ได้ (ข้อ ๔๕)

ในกรณีที่ตุลาการเจ้าของสำนวนมีคำสั่งรับคำฟ้องและให้ผู้ถูกฟ้องคดีทำคำให้การแล้ว แต่ผู้ถูกฟ้องคดีไม่ได้จัดทำคำให้การพร้อมทั้งพยานหลักฐานยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด ก็ถือว่าผู้ถูกฟ้องคดียอมรับข้อเท็จจริงตามข้อหาของผู้ฟ้องคดี และศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไปตามที่ได้เห็นเป็นการยุติธรรม (มาตรา ๕๗ วรรคสาม และข้อ ๔๖)

๒.๒ การทำคำแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การ

สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การนั้น ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยไว้ในคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๖๑๓/๒๕๔๕ และที่ ๓๓๗/๒๕๔๖ ว่า โดยที่ระบบการพิจารณาและพิพากษาคดีปกครองมีกระบวนการพิเศษแตกต่างจากคดีทั่ว ๆ ไปโดยเฉพาะในการพิจารณาจึงจำเป็นต้องใช้ระบบไต่สวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงที่แท้จริง สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การนั้น ไม่มีบทกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ขั้นตอน หรือข้อจำกัดไว้เป็นการเฉพาะ เว้นแต่ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๖๒ วรรคสาม ซึ่งกำหนดว่า บรรดาคำให้การ คำให้การเพิ่มเติม รวมทั้งพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่ยื่นต่อศาลหลังวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง ไม่ให้ศาลรับไว้เป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดี และไม่ต้องส่งสำเนาให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง และข้อ ๔๘ ของระเบียบดังกล่าว กำหนดว่า คำคัดค้านคำให้การของผู้ฟ้องคดีให้มีได้เฉพาะในประเด็นที่ได้ยกขึ้นกล่าวในคำฟ้อง คำให้การหรือที่ศาลกำหนด ถ้าผู้ฟ้องคดีทำคำคัดค้านคำให้การโดยมีประเด็นหรือคำขอเพิ่มเติมขึ้นใหม่ต่างจากคำฟ้อง คำให้การหรือที่ศาลกำหนดให้ศาลสั่งไม่รับประเด็นหรือคำขอใหม่นั้นไว้พิจารณา

๒.๓ การทำคำให้การเพิ่มเติม

ขั้นตอนการจัดทำคำให้การเพิ่มเติมนี้ เป็นขั้นขั้นตอนภายหลังจากที่ผู้ถูกฟ้องคดีได้จัดทำคำให้การยื่นต่อศาลและเมื่อศาลได้รับคำให้การแล้ว ก็จะส่งสำเนาคำให้การไปยังผู้ฟ้องคดีเพื่อจัดทำคำคัดค้านคำให้การยื่นต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด เมื่อผู้ฟ้องคดียื่นคัดค้านคำให้การต่อศาล ศาลก็จะส่งหมายเรียกคำสั่งให้ผู้ถูกฟ้องคดีทำคำให้การเพิ่มเติมยื่นต่อศาล พร้อมสำเนาคำให้การเพิ่มเติมและเอกสารหลักฐานตามที่ศาลกำหนดภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำคัดค้านคำให้การหรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ตามข้อ ๔๙ วรรคหนึ่ง ของระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบคำคัดค้านคำให้การของผู้ฟ้องคดี (คำให้การเพิ่มเติม) ดังนี้

๒.๓.๑ ตรวจสอบข้อเท็จจริงและแสวงหาข้อเท็จจริง

การจัดทำคำให้การเพิ่มเติมมีขั้นตอน กระบวนการเหมือนกับการจัดทำคำให้การ แต่จะแตกต่างกันคือระยะเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งศาลจะกำหนดให้ทำคำให้การเพิ่มเติมและเอกสารหลักฐานตามที่ศาลกำหนดภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำสั่งอันดับแรกก็จะต้องศึกษาประเด็นที่ผู้ฟ้องคดีได้คัดค้านคำให้การ มีนอกเหนือจากคำให้การหรือไม่ มีประเด็นข้อโต้แย้งใหม่หรือไม่ พร้อมกับเสนอผู้มีอำนาจแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบและชี้แจงข้อเท็จจริง เอกสารหลักฐานเพิ่มเติม เพื่อนำมาประกอบการจัดทำคำให้การเพิ่มเติมจะได้ครบถ้วนทุกประเด็น ขั้นตอนนี้ก็จะเหมือนขั้นตอนในการจัดทำให้การที่แจ้งหน่วยงานชี้แจงข้อเท็จจริงพร้อมกับจัดส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมโดยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจำนวน ๓ ชุด แต่ในขั้นตอนนี้ศาลได้กำหนดระยะเวลาในการให้ผู้ถูกฟ้องคดี ยื่นคำให้การเพิ่มเติมภายใน ๑๕ วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาอันสั้น แต่ถ้าผู้ถูกฟ้องคดีไม่สามารถดำเนินการได้ทันตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็สามารถขอขยายระยะเวลายื่นคำให้การเพิ่มเติมได้อีก ๑๕ วัน เป็นดุลพินิจของศาลที่จะพิจารณาอนุญาต เป็นไปตามข้อ ๖ ของระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓

๒.๓.๒ วิธีการเรียบเรียงการจัดทำคำให้การเพิ่มเติม

การจัดทำคำให้การเพิ่มเติม ก็ดำเนินการเช่นเดียวกับคำให้การ มีการหักล้างประเด็นที่ผู้ฟ้องคดีได้คัดค้านคำให้การ โดยหลักคำคัดค้านคำให้การของผู้ฟ้องคดีส่วนมากจะเป็นประเด็นเดิม จะมีส่วนน้อยที่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติมเข้ามา แต่จะเป็นการระบายความคับข้องใจของการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ ดังนั้น จะต้องจับประเด็นหลักและต่อสู้ในหลักวิชาการ ตามเหตุผล ข้อกฎหมายและระเบียบหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก

๒.๔ การแจ้งสิ้นสุดแสวงหาข้อเท็จจริง

เมื่อศาลปกครองที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษา ได้มีหมายแจ้งกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง ถึงกรมการขนส่งทางราง แจ้งว่าศาลได้กำหนดให้ใดเป็นวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง เป็นไปตามระเบียบที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง

พ.ศ. ๒๕๔๓ ข้อ ๖๒ กำหนดว่า “เมื่อองค์คณะได้รับสำนวนคดีจากตุลาการเจ้าของสำนวนแล้ว หากเห็นว่าไม่มีกรณีที่ต้องแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ให้ตุลาการหัวหน้าคณะมีคำสั่งกำหนดวันหนึ่งวันใดเป็นวันวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีนั้นให้ศาลแจ้งให้คู่กรณีทราบกำหนดวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริงล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบวันบรรดาคำฟ้องเพิ่มเติม คำให้การ คำคัดค้านคำให้การ คำให้การเพิ่มเติม รวมทั้งพยานหลักฐานอื่น ๆ ที่ยื่นต่อศาลหลังวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง ไม่ให้ศาลรับไว้ในส่วนหนึ่งของสำนวนคดีและไม่ต้องส่งสำเนาให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้อง”

ขั้นตอนในการดำเนินการในกระบวนการพิจารณาของศาลในกระบวนการนี้ นิติกรผู้รับผิดชอบสำนวนคดี ต้องรายงานกระบวนการพิจารณาให้กรมทราบพร้อมแจ้งต่อศาลว่าผู้ถูกฟ้องคดีขอยืนยันคำให้การ คำให้การเพิ่มเติม พร้อมพยานหลักฐานที่ได้จัดส่งศาลไปแล้วนั้นหากไม่มีข้อมูลเพิ่มเติม ขั้นตอนนี้ควรเสนอผู้บังคับบัญชาให้ทราบว่า คดีนี้อยู่ในชั้นพิจารณาของศาลปกครองชั้นต้น ซึ่งได้มีคำสั่งตามข้อ ๖๒ ของระเบียบที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ กำหนดให้วันใดเป็นวันสิ้นสุดการแสวงหาข้อเท็จจริง ซึ่งหากผู้ถูกฟ้องคดีประสงค์จะยื่นคำชี้แจงหรือยื่นพยานหลักฐานอื่น ๆ เพิ่มเติม ให้ดำเนินการยื่นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องต่อศาลปกครองที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นภายในวันดังกล่าว ซึ่งหากได้ตรวจสอบสำนวนคดีแล้วเห็นว่า ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้เสนอเข้าไว้ในสำนวนต่อศาลปกครองที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นไว้โดยครบถ้วนแล้ว จึงไม่มีประเด็นที่ต้องยื่นคำให้การเพิ่มอีก เห็นควรแจ้งยืนยันตามคำให้การ คำให้การเพิ่มเติม คำแถลง เดิมที่เคยยื่นไว้ต่อศาล

๒.๕ การนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกและศาลนัดฟังคำพิพากษา

ต่อมาศาลจะมีหมายแจ้งกำหนดวันนั่งพิจารณาคดีครั้งแรกและนัดฟังคำพิพากษาเป็นไปตามมาตรา ๕๙ ในการพิจารณาคดี ให้องค์คณะพิจารณาพิพากษาจัดให้มีการนั่งพิจารณาคดีอย่างน้อยหนึ่งครั้ง เพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสมาแถลงด้วยวาจาต่อหน้าองค์คณะพิจารณาพิพากษาแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกอบกับข้อ ๘๔ แห่งระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้กำหนดว่า ในวันนั่งพิจารณาคดีครั้งแรก หากคู่กรณีประสงค์จะยื่นคำแถลงเป็นหนังสือตามมาตรา ๕๙ วรรคสอง ให้ยื่นต่อศาลก่อนวันนั่งพิจารณาหรืออย่างช้าที่สุดในระหว่างการนั่งพิจารณาของระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓

ในขั้นตอนนี้ นิติกรผู้รับผิดชอบสำนวนคดีจะเสนออธิบดีกรมการขนส่งทางรางเพื่อทราบกระบวนการพิจารณาของศาล พร้อมขอความเห็นมอบอำนาจให้นิติกรผู้รับผิดชอบสำนวนคดี และ/หรือ นิติกรท่านอื่น เข้าร่วมกระบวนการพิจารณาของศาลตามวันเวลาสถานที่ที่ศาลกำหนด และเมื่อเข้าร่วมกระบวนการพิจารณา ผู้รับมอบอำนาจจะต้องขอคัดสำเนากระบวนการพิจารณาของศาล เพื่อนำมารายงานให้อธิบดีกรมการขนส่งทางรางทราบต่อไป

๒.๖ การรายงานผลคำพิพากษา

ในชั้นตอนนี้เมื่อผู้รับมอบอำนาจไปเข้าร่วมฟังคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ต้องขอคัดสำเนา คำพิพากษา เพื่อนำมารายงานผลคำพิพากษาเสนออธิบดีกรมการขนส่งทางรางว่า กรมแพ่งหรือชนะคดี ซึ่งต้องสรุปสาระสำคัญที่ศาลได้มีคำพิพากษา เพื่อโปรดทราบพร้อมรายงานกระบวนการพิจารณาในชั้นต่อไปว่าคู่กรณีมีสิทธิอย่างไร

ในชั้นนี้อยู่ระหว่างที่ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้น ภายในกำหนด ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้ามิได้ยื่นอุทธรณ์ตามกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคดีนั้นเป็นอันถึงที่สุด เป็นไปตามมาตรา ๗๓ วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ หากผู้ฟ้องคดีมิได้ยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้น คดีเป็นอันถึงที่สุด กรมเป็นฝ่ายชนะคดี แต่ถ้าเป็นกรณีที่กรมเป็นฝ่ายแพ้คดี ต้องดำเนินการยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาศาลชั้นต้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ระยะเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

ลำดับ ที่	กระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียดของงาน	ผู้รับผิดชอบ
๑	รับเรื่องจากสำนัก/กอง/ กลุ่ม ในสังกัด	๑ วัน	-	งานธุรการ
๒	ตรวจสอบคำสั่งเรียกให้ทำ คำให้การ คำสั่งเรียกให้ทำ คำชี้แจง คำขอคุ้มครอง ชั่วคราว หรือคำสั่งอื่น ๆ	๑-๒ วัน	ตรวจสอบว่าศาลปกครองมีคำสั่งเรียกให้ทำคำให้การ คำชี้แจง หรือสั่งเป็นประการอื่นใด	กองกฎหมาย/ งานธุรการ
๓	จัดทำคำขอขยายระยะเวลา ยื่นคำให้การ คำชี้แจงคำขอ คุ้มครองชั่วคราว	๕-๗ วัน	ในกรณีที่นิติกรพิจารณาแล้วเห็นว่า ไม่สามารถยื่น คำให้การหรือคำชี้แจง ได้ทันภายในระยะเวลาที่ศาล กำหนดไว้ในคำสั่งศาล ให้นิติกรจัดทำคำขอขยาย ระยะเวลายื่นคำให้การหรือคำชี้แจงเสนอต่อ ผู้บังคับบัญชา เพื่อยื่นต่อศาลปกครอง โดยจะต้องยื่น คำขอดังกล่าวต่อศาลก่อนสิ้นสุดกำหนดเวลาที่ระบุไว้ใน คำสั่งศาล	กองกฎหมาย
๔	รวบรวมข้อเท็จจริงจาก สำนัก/กอง/กลุ่มที่เกี่ยวข้อง	๕-๑๐ วัน	นิติกรจะต้องพิจารณาว่าประเด็นในคำฟ้องเป็นเรื่อง อะไร และเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของสำนัก/กอง/ กลุ่มใด แล้วจึงขอทราบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน จากสำนัก/กอง/กลุ่มที่เกี่ยวข้อง	กองกฎหมาย / สำนัก/กอง/ กลุ่มที่เกี่ยวข้อง
๕	จัดทำคำให้การหรือคำชี้แจง คำขอคุ้มครองชั่วคราว	๑๐-๑๕ วัน	เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ขยายระยะเวลาทำคำให้การ และคำชี้แจง นิติกรจะต้องจัดทำคำให้การและคำชี้แจง พร้อมทั้งรวบรวมเอกสารพยานหลักฐานเพื่อยื่นต่อศาล ปกครอง ก่อนสิ้นสุดกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในคำสั่ง อนุญาตให้ขยายระยะเวลาทำคำให้การหรือคำชี้แจง	กองกฎหมาย
๖	เสนอคำให้การหรือคำชี้แจง ต่อผู้บังคับบัญชา	๕ วัน	เมื่อนิติกรจัดทำคำให้การหรือคำชี้แจง พร้อมทั้งเอกสาร พยานหลักฐานแล้วให้นำเสนอต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อลงลายมือชื่อในคำให้การหรือคำชี้แจง	กองกฎหมาย /งานธุรการ
๗	จัดส่งคำให้การหรือคำชี้แจง พร้อมเอกสาร พยานหลักฐานทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับ	๑-๒ วัน	จัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ โดยระบุ หมายเลขคดีทางมุมขวามือของซองพัสดุ และเก็บ ใบตอบรับไว้เป็นหลักฐานการจัดส่งคำให้การ	กองกฎหมาย/ งานธุรการ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีปกครอง

- พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒
- ระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓